

**KOMPARATIVNA ANALIZA RADA INSTITUCIJA
NADLEŽNIH ZA SPROVOĐENJE
ZAKONA O SPREČAVANJU NASILJA U
PORODICI**

**PRIMENA ZAKONSKIH MERA
NA LOKALNOM NIVOU TOKOM VANREDNOG
STANJA USLED PANDEMIJE KORONA VIRUSA
2020. GODINE**

KOMPARATIVNA ANALIZA RADA INSTITUCIJA NADLEŽNIH ZA SPROVOĐENJE
ZAKONA O SPREČAVANJU NASILJA U PORODICI – PRIMENA ZAKONSKIH MERA
NA LOKALNOM NIVOU TOKOM VANREDNOG STANJA USLED PANDEMIJE
KORONA VIRUSA 2020. GODINE

Analizu pripremila: Marija Petronjević, Mast. javne uprave
Stručna savetnica: Jasna Kolaković, advokatica
Saradnik: Nikola Trajković, student sociologije
Septembar, 2021.

Uvod i kontekst

Nova bolest izazvana koronavirusom nazvana je Covid-19 od strane Svetske zdravstvene organizacije u februaru 2020. godine, ali je prvi put detektovana u kineskom gradu Vuhanu krajem decembra 2019. godine. Pandemija izazvana novim koronavirusom proglašena je 11. marta 2020¹. Od kako je bolest izbila, pa do trenutka pisanja ove analize (septembar 2021), širom sveta registrovano je više od 230 miliona slučajeva zaraženih, dok je skoro pet miliona ljudi umrlo od posledica ove bolesti². Vlade širom sveta bore se da izađu na kraj sa novom bolešću koja se lako prenosi među ljudima. Mnoge mere uvedene su i nametnute građanima/kama u cilju prevencije širenja bolesti, među kojima i fizičko distanciranje.

Prema zvaničnim podacima, prvi registrovani slučaj u Srbiji se dogodio 6. marta 2020. godine³. Nešto više od nedelju dana nakon toga, 15. marta 2020. Vlada Republike Srbije uvela je vanredno stanje uz niz mera povezanih sa suzbijanjem bolesti Covid-19. Krajnji cilj uvedenih mera trebalo bi da bude oslobađanje pritiska na zdravstveni sistem da bi zdravstvo moglo da funkcioniše što je bolje moguće, da se stvori sistemska i društvena otpornost na bolest i, u krajnoj liniji, da stopa smrtnosti bude što manja. Jedna od glavnih mera koje je tokom vanrednog stanja Vlada R. Srbije uvela za borbu protiv Covid-19 epidemije, a koja je preporučena i od Svetske zdravstvene organizacije, jeste izolacija u domovima. Međutim, izolacija predstavlja povećani rizik od nasilja u porodici. U drugim zemljama gde je ova mera prvenstveno bila uvedena, broj slučajeva i prijava nasilja u porodici su povećani⁴.

Više od godinu dana od prekida vanrednog stanja, u Srbiji, osim istraživanja nevladinih organizacija⁵, nema zvaničnih podataka o uticaju pandemije i izolacije na nasilje nad ženama. S jedne strane, Visoki savet

¹ <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/events-as-they-happen>

² <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

³ <https://covid19.rs/>

⁴ <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-en.pdf?la=en&vs=5006>

VDS/Fenomena, 2021. <https://www.fenomena.org/s/SOSprotivNasilja-Istrazivanje-o-radu-institucija-tokom-Covid-19-vanrednog-stanja-VDS-Maj-2021.pdf>

OSCE, 2020. <https://www.osce.org/files/f/documents/3/9/459391.pdf>

sudstva odlučio je da ne odlaže suđenja vezana za nasilje u porodici tokom vanrednog stanja⁶. Međutim, prema informacijama Autonomnog ženskog centra, broj produženih hitnih mera i broj novoprocesuiranih slučajeva značajno je smanjen već tokom prvog meseca vanrednog stanja⁷. Pandemija virusa i vanredno stanje s dugim periodima izolacije drastično su promenili kontekst – ne samo u vezi sa bezbednošću i ekonomijom, već je bilo moguće primetiti tekuće brze političke i kulturne promene. Neke od karakteristika konteksta posmatrano tokom i neposredno nakon vanrednog stanja i kada su u pitanju Covid-19 i nasilje nad ženama i položaj žena u srpskom društvu su sledeći:

- institucije ne obaveštavaju javnost o promenjenom režimu rada i uslugama za prevenciju nasilja i zaštitu žrtava nasilja,
- statistički podaci nisu javno predstavljeni niti dostupni,
- Vlada Republike Srbije nije organizovala niti najavila bilo kakve mere ili programe podrške za žene i devojke koje su preživele nasilje tokom izolacije i vanrednog stanja,
- mediji su prestali da izveštavaju o nasilju nad ženama i femicidu tokom vanrednog stanja i izolacije,
- bili su uočljivi diskriminacija i seksizam u javnoj sferi (od strane novinara i opšte javnosti) prema stručnjakinjama javne uprave koje su angažovane u odgovoru na Covid-19; ovi napadi su osuđivani samo od strane feministkinja.

Nezvanične informacije dobijene sa terena od strane ženskih udruženja iz različitih krajeva zemlje na početku i tokom trajanja vanrednog stanja ukazuju na značajnu regresiju u pogledu primene institucionalnih procedura i rodne ravnopravnosti. Neki od primera su ilustrativni:

- nazadovanje u radu nadležnih službi kao što su centri za socijalni rad (neodgovaranje na službene telefone; okrivljavanje žrtve nasilja) i policija (policajci daju usmena upozorenja umesto da primene zakonske mere i da uhapsu počinioca; policajci daju usmena uputstva da se počinitelj i žrtva izoluju u različite prostorije u istom stanu),
- dezintegracija multisektorskog odgovora na porodično nasilje na lokalnom nivou (tužilaštvo ne organizuje redovne onlajn sastanke Grupa za koordinaciju i saradnju).

Prema informacijama dobijenim unutar Mreže Žene protiv nasilja, broj prijavljenih slučajeva ili usluga koje su korisnice zatražile specijalizovanim ženskim nevladinim organizacijama (npr. SOS službama za podršku i pomoć) varirao je tokom vanrednog stanja. Neke ženske organizacije prijavile su veći broj korišćenih usluga, druge organizacije su prijavile približno istu frekvenciju poziva na SOS linije za pomoć, dok je treća grupa SOS službi za pomoć prijavila smanjenje primljenih poziva. Kao što je prethodno napomenuto, službeni / zvanični podaci koji se odnose na broj prijavljenih slučajeva nasilja u porodici i potrebnih intervencija policije i ostalih institucija, nisu bili javno dostupni niti su bili saopšteni od strane nadležnih institucija kao što su Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja ili Koordinaciono telo za rodnu ravnopravnost. Generalno, od 15. marta 2020. i tokom prethodnih nekoliko meseci vladala je potpuna javna tišina vezano za nasilje u porodici u Srbiji i nepoznanica šta preduzimaju žene koje dožive nasilje da se zaštite i da prežive. Takva tišina nikada nije bila prisutna u poslednjih 15 godina od kada su mediji u Srbiji počeli da izveštavaju o nasilju nad ženama.

U momentu iniciranja istraživanja, nedostatak zvaničnih informacija i preciznih istraživačkih podataka otvorio je potrebu za istraživanjem i analizom situacije. Istraživanje je malog obima, fokusirano na četiri lokalne zajednice i predstavlja samo uvod u moguća dalja istraživanja na temu sprovođenja zakona i rada

⁶ <https://vss.sud.rs/sites/default/files/attachments/%D0%97%D0%B0%D0%BA%D1%99%D1%83%D1%87%D0%B0%D0%BA.pdf>

⁷ <https://www.womenngo.org.rs/vesti/1576-saopstenje-za-javnost-zastita-i-podrška-zenama-zrtvama-nasilja-tokom-prvih-mesec-dana-vanrednog-stanja>

institucija koje su nadležne za suzbijanje nasilja u porodici i zaštitu žrtava nasilja tokom i van kriznih situacija. U nastavku možete pročitati cilj istraživanja, informacije o prikupljenim podacima, analizu dobijenih podataka, kao i zaključke koji proizilaze iz dobijenih podataka. Dokument sadrži i ograničeni broj preporuka koje proizilaze iz analize, ali koje su zasnovane i na preporukama Ujedinjenih nacija i GREVIO komiteta Saveta Evrope.

Cilj istraživanja i metode prikupljanja podataka

Vanredno stanje u Republici Srbiji trajalo je od 15. marta do 6. maja 2020. godine (53 dana). U momentu pisanja ove analize, epidemija je i dalje prisutna u Srbiji i mnogim drugim zemljama širom sveta. Međutim, nakon 6. maja, po ukidanju vanrednog stanja mere koje su trajale 53 dana naglo su ukinute. U tom smislu, izolacija u domovima više nije na snazi. Stoga, ova analiza bavi se samo primenom Zakona o sprečavanju nasilja u porodici (ZSNP) tokom trajanja vanrednog stanja u četiri odabane lokalne zajednice – Kraljevo, Kragujevac, Novi Pazar i Užice.

Glavni cilj analize je da, putem poređenja kvantitativnih podataka, doprinese razumevanju nivoa fleksibilnosti i spremnosti državnih institucija zaduženih za sprovođenje ZSNP na lokalnom nivou (primeri gradova Kraljevo, Kragujevac, Novi Pazar i Užice) za adekvatno sprovođenje zakona i zaštitu žrtava tokom kriznih situacija izazvanih epidemijama. Rezultati analize mogu poslužiti za buduće bolje planiranje javnih politika i mera, kao i za razvoj kapaciteta pružalaca usluga iz javne uprave na lokalnom nivou. Zaključke analize potrebno je staviti u kontekst i uskladiti sa preporukama koje postoje na nivou Evropske unije i Ujedinjenih nacija za bolju zaštitu žena žrtava partnerskog nasilja tokom zdravstvenih kriza.

Za postizanje cilja, traženi su i pribavljeni zvanični podaci od javnih pružalaca usluga – državnih organa na lokalnom nivou: Policijske uprave (PU Kraljevo, PU Kragujevac, PU Novi Pazar i PU Užice), Osnovnog javnog tužilaštva (OJT Kraljevo, OJT Kragujevac, OJT Novi Pazar i OJT Užice) i Osnovnog suda (OS Kraljevo, OS Kragujevac, OS Novi Pazar i OS Užice). Podaci su traženi na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja od navedenih institucija iz četiri navedena grada, ali i iz Čačka i Sjenice od kojih, nažalost, nisu dobijeni kompletni odgovori⁸. U četiri analizirana grada, institucije su uglavnom omogućile pristup traženim informacijama i poslale su dopise sa preciznim i adekvatnim odgovorima. Analizom je utvrđeno da bi tačnost dela podataka bilo neophodno dodatno proveriti da bi se utvrdili razlozi diskrepancije podataka unutar nekih institucija i među institucijama. Zaključci u okviru ovog istraživanja doneti su uzimajući u obzir nedostatke i neusaglašenost nekih podataka.

Analiza je usko fokusirana na kvantitativne podatke za tri perioda:

1. trajanje vanrednog stanja u R. Srbiji (15. mart - 6. maj 2020) - 53 dana,
2. isti period godinu dana ranije (15. mart - 6. maj 2019) - 53 dana,
3. period od dva i po meseca pre vanrednog stanja (1. januar - 14. mart 2020) - 74 dana.

Pitanja koja su postavljena institucijama za sva tri navedena perioda su sledeća:

---

⁸ OJT Čačak nije dostavilo tražene odgovore, kao ni OJT Sjenica i PU Sjenica.

- A. Za PU – broj poziva policiji radi prijave nasilja u porodici, broj izrečenih hitnih mera zaštite od nasilja u porodici koje su izrekli policijski službenici, broj prekršenih hitnih mera samo za period tokom trajanja vanrednog stanja, broj podnetih krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici;
- B. Za OJT– broj sastanaka Grupe za koordinaciju i saradnju i broj razmatranih slučajeva nasilja u porodici, broj predloga za produženje hitne mere zaštite, broj podnetih krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici, broj izrađenih individualnih planova zaštite i podrške;
- C. Za OS – broj produženih hitnih mera zaštite i broj odbijenih predloga za produženje hitnih mera zaštite od nasilja u porodici, i broj tužbi za zaštitu od nasilja u porodici u parnici.

Analiza zvaničnih podataka

KRALJEVO

Podaci Policijske uprave Kraljevo

Dobijeni podaci pokazuju da je Policijska uprava Kraljevo u sva tri tražena perioda dobila sličan broj prijava (uzevši u obzir da je treći period, od početka godine do uvođenja vanrednog stanja, trajao duže od prvog i drugog posmatranog perioda) - 1) 93 događaja, 2) 113 događaja, 3) 131 događaj. **Tokom vanrednog stanja bilo je za 18% manje prijava u odnosu na isti period godinu dana ranije.**

Slična je situacija kada se radi i o izrečenim hitnim merama zaštite od nasilja u porodici koje su izrekli policijski/e službenici/e – 1) 112 hitnih mera, 2) 126 hitnih mera, 3) 168 hitnih mera. **Tokom vanrednog stanja izrečeno je 11% manje hitnih mera zaštite u odnosu na isti period godinu dana ranije.** Tokom trajanja vanrednog stanja prekršeno je 8 izrečenih hitnih mera (7% od ukupnog broja izrečenih hitnih mera).

Kada je reč o broju podnetih krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici, najveći je broj podnetih krivičnih prijava tokom vanrednog stanja u odnosu na druga dva posmatrana perioda: 1) 7 krivičnih prijava, 2) 4 krivične prijave, 3) 5 krivičnih prijava. **Međutim, očigledna je diskrepancija između broja izrečenih hitnih mera prema ZSNP i podnetih krivičnih prijava kojih ima samo 6% u odnosu na izrečene hitne mere.** Važno je podsetiti se da ZSNP omogućava hitnu zaštitu 48 sati i nakon toga produžetak hitnih mera može trajati do 30 dana, pa je ključno pokretanje krivičnog postupka protiv nasilnika kako bi se dugoročno obezbedila sigurnost žrtvama.

Podaci Osnovnog javnog tužilaštva u Kraljevu

Podaci iz OJT Kraljevo pokazuju da je 1) tokom vanrednog stanja održan **mali broj sastanaka Grupe za koordinaciju i saradnju za teritoriju Grada Kraljeva, svega dva**, i jedan za teritoriju opštine Vrnjačka Banja. Međutim, 73 slučaja nasilja u porodici razmatrano je na prvom sastanku i dodatnih 77 slučajeva na drugom, dok je 11 slučajeva razmatrano na trećem sastanku za teritoriju Opštine Vrnjačka Banja. Od ukupno 150 slučajeva u Kraljevu, sastavljeno je 54 predloga za produženje hitnih mera (36%) i u istom periodu izrađeno je 20 individualnih planova zaštite (13%). Od ukupno 11 slučajeva u Vrnjačkoj Banji sastavljeno je 11 predloga za produženje hitnih mera (100%) i u istom periodu sastavljeno 9 individualnih planova zaštite (82%). **Od ukupno 161 slučaja, podnete su svega 3 krivične prijave (1.9%)** zbog krivičnog dela nasilje u porodici (za 4 manje od krivičnih prijava koje je evidentirala PU za isti period).

2) U istom periodu prethodne godine, OJT imalo je takođe mali broj sastanaka Grupe za koordinaciju i saradnju, svega tri, na kojima je razmatrano 130 slučajeva (39 na prvom, 43 na drugom i 48 slučajeva na trećem sastanku). Od ukupno 130 slučajeva u Kraljevu, sastavljeno je 48 predloga za produženje hitnih mera zaštite od nasilja u porodici (37%) i u istom periodu izrađena su 22 individualna plana zaštite (17%). Četiri sastanka su održana za teritoriju Opštine Vrnjačka Banja na kojima je razmatran znatno manji broj slučajeva – 13, izrađeno je 11 individualnih planova zaštite i podrške (85%) i 9 predloga za produženje hitnih mera (69%). Od ukupno 143 slučaja, podneto je 11 krivičnih prijava (7.6%) zbog krivičnog dela nasilje u porodici (5 više od krivičnih prijava koje je evidentirala PU za isti period).

3) U periodu pre vanrednog stanja, OJT imalo je pet sastanaka za teritoriju Grada Kraljeva na kojima je razmatrano 300 slučajeva (na prvom 60, na drugom 62, na trećem 53, na četvrtom 65, na petom 60). Od ukupno 300 slučajeva u Kraljevu, sastavljeno je 64 predloga za produženje hitnih mera (21%) i u istom periodu izrađeno je 29 individualnih planova zaštite i podrške (10%). Za teritoriju Vrnjačke Banje održano je pet sastanaka na kojima je razmatrano 17 slučajeva (na prvom 5, na drugom 2, na trećem 2, na četvrtom 6, na petom 2), izrađeno je 15 predloga za produženje hitnih mera zaštite (88%) i 11 individualnih planova zaštite i podrške (65%). Od ukupno 317 slučajeva, podneto je 15 krivičnih prijava (4.7%) zbog krivičnog dela nasilje u porodici (10 više od krivičnih prijava koje je evidentirala PU za isti period).

Podaci pokazuju da je OJT u Kraljevu sastavilo 14% više predloga za produženje hitnih mera tokom vanrednog stanja nego u istom periodu prošle godine, i za 17.7% manje nego u periodu pre vanrednog stanja.

Podaci Osnovnog suda u Kraljevu

OS u Kraljevu je dostavio sledeće podatke:

- broj produženih hitnih mera zaštite od nasilja u porodici tokom vanrednog stanja iznosio je 62, u istom periodu prošle godine je bio 84, a za period pre vanrednog stanja bila je 91 produžena hitna mera;
- nisu dostavljeni podaci o broju odbijenih predloga za produženje hitnih mera zaštite;
- broj tužbi za zaštitu od nasilja u porodici u parnici za period vanrednog stanja je 3, i isti broj za isti period 2019. godine.

Podaci pokazuju da je OS u Kraljevu rešenjem produžio 26% manje hitnih mera tokom vanrednog stanja u odnosu na isti period prošle godine, i za 32% manje u odnosu na period pre vanrednog stanja. Broj tužbi za zaštitu od nasilja u porodici u parnici isti je bio tokom vanrednog stanja kao i u istom periodu godinu dana ranije.

	Policajska uprava Kraljevo (PU)	Primljene prijave slućajeva	Izrećene hitne mere (HM)	Osnovno javno tućilaštvo u Kraljevu (OJT)	Razmatrani slućajevi	Predlozi za produćenje HM	Osnovni sud u Kraljevu (OS)	Rešenje o produćenju HM	% produćenja HM u odnosu na predloge
1. period - vanredno stanje	PUKV 1	93	112	OJTKV 1	161	65	OSKV 1	62	95.38
2. period - isti period godinu dana ranije	PUKV 2	113	126	OJTKV 2	143	57	OSKV 2	84	147.36
3. period - od poćetka godine do vanrednog stanja	PUKV 3	131	168	OJTKV 3	317	79	OSKV 3	91	115.18

Tabela 1. Tabelarni prikaz osnovnih podataka dobijenih od drćavnih organa na lokalnom nivou sa teritorije Grada Kraljeva o primeni ZSNP

Tokom vanrednog stanja	U istom periodu prethodne godine
PU Kraljevo u većini slućajeva izrekla hitne mere zaštite, ali 11% manje hitnih mera zaštite u odnosu na isti period godinu dana ranije	PU Kraljevo u većini slućajeva izrekla hitne mere zaštite
Svega 7.5% krivićnih prijava u PU Kraljevo u odnosu na broj prijava dogaćaja	Svega 3.5% krivićnih prijava u PU Kraljevo u odnosu na broj prijava dogaćaja
Svega 40% predloga za produćenje hitnih mera sastavilo OJT u Kraljevu u odnosu na ukupan broj razmatranih slućajeva	Svega 40% predloga za produćenje hitnih mera sastavila OJT u Kraljevu u odnosu na ukupan broj razmatranih slućajeva
Svega 13% individualnih planova zaštite izradila GKS u Kraljevu u odnosu na ukupan broj razmatranih slućajeva	Svega 17% individualnih planova zaštite izradila GKS u Kraljevu u odnosu na ukupan broj razmatranih slućajeva
Svega 1.9% podnetih krivićnih prijava od strane OJT u Kraljevu u odnosu na broj razmatranih slućajeva	Svega 7.7% podnetih krivićnih prijava od strane OJT u Kraljevu u odnosu na broj razmatranih slućajeva
OS u Kraljevu u većini slućajeva produćio hitne mere zaštite prema ZSNP, ali za 26% manje hitnih mera tokom vanrednog stanja u odnosu na isti period prošle godine	<i>OS u Kraljevu u većini slućajeva produćio hitne mere zaštite prema ZSNP (Neophodno je dodatno proveriti podatke)</i>

Tabela 2. Prikaz korišćenja pravnih mehanizama zaštite ųrtava koje prućaju zakoni Republike Srbije, na teritoriji Grada Kraljeva

Kragujevac

Podaci Policijske uprave Kragujevac

Dobijeni podaci pokazuju da je PU Kragujevac u sva tri tražena perioda imala sličan broj prijava (pozivi policiji), imajući u vidu da je treći period od početka godine do uvođenja vanrednog stanja trajao duže od prvog i drugog posmatranog perioda – 1) 162 događaja, 2) 180 događaja, 3) 209 događaja. **Tokom vanrednog stanja bilo je za 10% manje prijava u odnosu na isti period godinu dana ranije.**

Međutim, nešto je drugačija situacija kada je reč o izrečenim hitnim merama zaštite od nasilja u porodici koje su izrekli policijski/e službenici/e PU Kragujevac. **Naime, tokom trajanja vanrednog stanja izrečeno je čak 20% više hitnih mera nego u istom periodu prethodne godine** – 1) 253 hitne mere, 2) 210 hitnih mera, 3) 277 hitnih mera. Tokom trajanja vanrednog stanja PU Kragujevac evidentirala je 4 prekršene hitne mere (1.6% od ukupnog broja izrečenih mera).

Kada je reč o broju podnetih krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici, najveći je broj podnetih krivičnih prijava u periodu pre vanrednog stanja, duplo veći od druga dva posmatrana perioda: 1) 14 krivičnih prijava, 2) 14 krivičnih prijava, 3) 24 krivične prijave. Međutim, kao i u prethodno analiziranom slučaju, **očigledna je i velika razlika između broja izrečenih hitnih mera prema ZSNP i podnetih krivičnih prijava kojih ima samo 5.5% u odnosu na izrečene hitne mere.**

Podaci Osnovnog javnog tužilaštva u Kragujevcu

Podaci iz OJT Kragujevac pokazuju da je 1) **tokom vanrednog stanja održan relativno mali broj sastanaka Grupe za koordinaciju i saradnju** – ukupno 3 sastanka na kojima je razmatrano 47 slučajeva (21 slučaj na prvom sastanku, 13 na drugom i 13 na trećem), dok je sastavljeno 99 predloga za produženje hitnih mera. U ovom delu podaci ukazuju da je bilo gotovo 50% više predloga za produženje hitnih mera nego razmatranih slučajeva, zbog čega je ispravnost podataka potrebno dodatno proveriti. U istom periodu **izrađeno je čak 40 individualnih planova zaštite i podrške (85% od ukupnog broja razmatranih slučajeva)**. Tokom vanrednog stanja podneto je **14 krivičnih prijava zbog krivičnog dela nasilje u porodici**, što predstavlja isti broj krivičnih prijava podnetih pred PU Kragujevac, i skoro **30% od ukupnog broja razmatranih slučajeva**.

2) U istom periodu prethodne godine, OJT u Kragujevcu takođe je imalo relativno mali broj sastanaka Grupe za koordinaciju i saradnju – ukupno 3 sastanka na kojima je razmatrano ukupno 84 slučaja (29 na prvom sastanku, 24 na drugom i 31 slučaj na trećem sastanku), dok je sastavljeno 125 predloga za produženje hitne mere shodno Zakonu o sprečavanju nasilja u porodici. Kao i tokom vanrednog stanja, podaci pokazuju da je bilo više predloga za produženje hitnih mera nego razmatranih slučajeva, što je potrebno dodatno proveriti. U posmatranom periodu izrađen je 31 individualni plan zaštite i podrške (37% od ukupnog broja razmatranih slučajeva), a podnete su 23 krivične prijave pred OJT u Kragujevcu, što predstavlja veći broj krivičnih prijava nego što je podnela PU Kragujevac u istom periodu. Poredeći sa ukupnim brojem razmatranih slučajeva u ovom periodu (84), podnete krivične prijave čine 27% od tog broja.

3) U periodu pre vanrednog stanja, OJT u Kragujevcu imalo je pet sastanaka Grupe za koordinaciju i saradnju na kojima je razmatrano ukupno 149 slučajeva (31 slučaj na prvom sastanku, 26 slučajeva na drugom, 49 slučajeva na trećem, 18 slučajeva na četvrtom i 25 slučajeva na petom). U ovom posmatranom periodu sastavljeno je ukupno 143 predloga za produženje hitnih mera. Za razliku od druga dva posmatrana perioda, u ovom slučaju je bio gotovo isti broj razmatranih slučajeva i sastavljenih predloga za produženje hitnih

mera, dok je izrađeno čak 53% individualnih planova zaštite i podrške (79 ukupno). Podneto je 29 krivičnih prijava zbog krivičnog dela nasilje u porodici, što takođe predstavlja veći broj krivičnih prijava nego što je evidentirala PU u istom periodu. U odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva u ovom periodu (149), podnete krivične prijave čine svega 19.5%.

Podaci pokazuju da je OJT u Kragujevcu sastavilo 21% manje predloga za produženje hitnih mera tokom vanrednog stanja nego u istom periodu godinu dana ranije, i za 31% manje nego u periodu pre vanrednog stanja.

Podaci Osnovnog suda u Kragujevcu

OS u Kragujevcu dostavio je sledeće podatke:

- broj produženih hitnih mera zaštite od nasilja u porodici tokom vanrednog stanja iznosio je 102 (odbijeno 3), u istom periodu prošle godine bio je 124 (odbijeno 2), a za period pre vanrednog stanja bile su 142 produžene hitne mere (odbijeno 1);
- broj tužbi za zaštitu od nasilja u porodici u parnici za period vanrednog stanja je 8, i u istom periodu 2019. godine bilo je 11 tužbi.

Podaci pokazuju da je OS u Kragujevcu rešenjem produžio 17.7% manje hitnih mera zaštite tokom vanrednog stanja u odnosu na isti period godinu dana ranije, i za 28% manje u odnosu na period pre vanrednog stanja. Broj tužbi za zaštitu od nasilja u porodici u parnici bio je za 27% manji tokom vanrednog stanja nego u istom periodu godinu dana ranije.

	Policijska uprava Kragujevac (PU)	Primljene prijave slučajeva	Izrečene hitne mere (HM)	Osnovno javno tužilaštvo u Kragujevcu (OJT)	Razmatrani slučajevi	Predlozi za produženje HM	Osnovni sud u Kragujevcu (OS)	Rešenje o produženju HM	% produženja HM u odnosu na predloge
1. period - vanredno stanje	PUKG 1	162	253	OJTKG 1	47	99	OSKG 1	102	103%
2. period - isti period godinu dana ranije	PUKG 2	180	210	OJTKG 2	84	125	OSKG 2	124	99%
3. period - od početka godine do vanrednog stanja	PUKG 3	209	277	OJTKG 3	149	143	OSKG 3	142	99%

Tabela 3. Tabelarni prikaz osnovnih podataka dobijenih od državnih organa na lokalnom nivou sa teritorije Grada Kragujevca o primeni ZSNP

Tokom vanrednog stanja	U istom periodu prethodne godine
PU Kragujevac u većini slučajeva izrekla hitne mere zaštite, i čak 20% više hitnih mera nego u istom periodu prethodne godine	PU Kragujevac u većini slučajeva izrekla hitne mere zaštite
Svega 8.6% krivičnih prijava PU Kragujevac u odnosu na broj prijava događaja	Svega 7.7% krivičnih prijava PU Kragujevac, u odnosu na broj prijava događaja
<i>50% više predloga za produženje hitnih mera sastavilo OJT u Kragujevcu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva – potrebno je dodatno proveriti podatke</i>	<i>48% više predloga za produženje hitnih mera sastavilo OJT u Kragujevcu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva – potrebno je dodatno proveriti podatke</i>
85% individualnih planova zaštite izradila GKS u Kragujevcu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva	Skoro 37% individualnih planova zaštite izradila GKS u Kragujevcu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva
Skoro 30% podnetih krivičnih prijava pred OJT u Kragujevcu u odnosu na broj razmatranih slučajeva	27.3% podnetih krivičnih prijava pred OJT u Kragujevcu u odnosu na broj razmatranih slučajeva
OS u Kragujevcu u većini slučajeva produžio hitne mere zaštite prema ZSNP, ali za 17.7% manje produžetaka hitnih mera zaštite tokom vanrednog stanja u odnosu na isti period godinu dana ranije	OS u Kragujevcu u većini slučajeva produžio hitne mere zaštite prema ZSNP

Tabela 4. Prikaz korišćenja pravnih mehanizama zaštite žrtava koje pružaju zakoni Republike Srbije, na teritoriji Grada Kragujevca

NOVI PAZAR

Podaci Policijske uprave u Novom Pazaru

Nije bilo znatne do gotovo nikakve razlike u broju prijava slučajeva nasilja u porodici Policijskoj upravi u Novom Pazaru u sva tri posmatrana perioda – 1) 52 događaja, 2) 51 događaj, 3) 60 događaja. **Dakle, tokom vanrednog stanja PU u Novom Pazaru imala je svega jednu prijavu manje u odnosu na isti period prethodne godine.**

Policijski službenici i službenice ove policijske uprave izrekli su u svim periodima isti broj hitnih mera koliko je bilo i prijava, a kao i u slučaju sa prijavama - **tokom vanrednog stanja PU u Novom Pazaru izrekla je samo jednu hitnu meru manje u odnosu na isti period 2019. godine. Tokom trajanja vanrednog stanja prekršeno je 5 izrečenih hitnih mera (skoro 10% od ukupnog broja izrečenih hitnih mera).**

Policijski službenici i službenice u Novom Pazaru evidentirali su 1) 9 krivičnih prijava za izvršeno krivično delo nasilje u porodici za vreme trajanja vanrednog stanja, 2) 17 krivičnih prijava za isto delo u istom periodu 2019. godine, i 3) 8 krivičnih prijava u periodu pre vanrednog stanja. Moguće je primetiti da je pojedinačno u oba posmatrana perioda **2020. godine bilo oko 50% manje krivičnih prijava u PU Novi Pazar nego 2019. godine.** Takođe, važno je pogledati i odnos izrečenih hitnih mera prema ZSNP i podnetih krivičnih prijava za nasilje u porodici. Kao i u slučaju ostalih analiziranih gradova, i u Novom Pazaru je upadljiva velika razlika – **PU je evidentirala svega 17.3% krivičnih prijava za nasilje u porodici u odnosu na ukupan broj prijava/izrečenih hitnih mera tokom vanrednog stanja, i 33.3% u istom periodu 2019. godine.**

	Policijska uprava u Novom Pazaru (PU)	Priljene prijave slučajeva	Izrečene hitne mere (HM)	Osnovno javno tužilaštvo u u Novom Pazaru (OJT)	Razmatrani slučajevi	Predlozi za produženje HM	Osnovni sud u Novom Pazaru (OS)	Rešenje o produženju HM	% produženja HM u odnosu na predloge
1. period - vanredno stanje	PUNP 1	52	52	OJTNP 1	32	27	OSNP 1	27	100%
2. period - isti period godinu dana ranije	PUNP 2	51	51	OJTNP 2	39	23	OSNP 2	22	95.6%
3. period - od početka godine do vanrednog stanja	PUNP 3	60	60	OJTNP 3	21	33	OSNP 3	31	93.9%

Tabela 5. Tabelarni prikaz osnovnih podataka dobijenih od državnih organa na lokalnom nivou sa teritorije Opštine Novi Pazar o primeni ZSNP

Podaci Osnovnog javnog tužilaštva u Novom Pazaru

Podaci OJT u Novom Pazaru ukazuju na dovoljan broj sastanaka u odnosu na broj razmatranih slučajeva Grupe za koordinaciju i saradnju (GKS) u svim posmatranim periodima.

1) Tokom vanrednog stanja održana su četiri sastanka – na prvom sastanku razmatrano je dvanaest slučajeva, na drugom četiri slučaja, na trećem sedam slučajeva i na četvrtom devet. Od ukupno 32 razmatrana slučaja u Novom Pazaru, **sastavljeno je 27 predloga za produženje hitnih mera (84.3%) i u istom periodu izrađena su 32 individualna plana zaštite i podrške (100% u odnosu na broj razmatranih slučajeva), ali svega 5 podnetih krivičnih prijava pred OJT u Novom Pazaru (15.6% u odnosu na broj razmatranih slučajeva), što je za 4 manje od broja evidentiranih krivičnih prijava u PU Novi Pazar u istom periodu.**

2) U istom periodu 2019. godine GKS u Novom Pazaru održala je pet sastanaka – na prvom sastanku razmatrano je 5 slučajeva, na drugom 7 slučajeva, na trećem 5, na četvrtom 12 i na petom 10 slučajeva. Od ukupno 39 razmatranih slučajeva, sastavljena su 23 predloga za produženje hitnih mera (59%) i u istom periodu izrađeno je 39 individualnih planova zaštite i podrške (100% u odnosu na broj razmatranih slučajeva), ali svega 7 podnetih krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici (17.9% u odnosu na broj razmatranih slučajeva), što je za 10 manje od PU Novi Pazar u istom periodu.

3) U periodu od početka 2020. do početka vanrednog stanja, OJT u Novom Pazaru održalo je četiri sastanka GKS – na prvom sastanku razmatrano je sedam slučajeva, na drugom tri slučaja, na trećem tri slučaja i na četvrtom osam. U odnosu na ukupno 21 razmatrani slučaj u ovom periodu, OJT u Novom Pazaru dostavilo je informacije o 33 izrečenih predloga za produženje hitnih mera (57% više od broja razmatranih slučajeva u tom periodu), zbog čega je podatke neophodno dodatno proveriti. Kao i u prethodnim posmatranim periodima, OJT u Novom Pazaru izradilo je individualne planove zaštite i podrške za 100% korisnika čiji su slučajevi razmatrani – 21 individualni plan zaštite. U ovom periodu primetan je nešto viši trend podnošenja krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici – 7 krivičnih prijava što iznosi 33% u odnosu na broj razmatranih slučajeva.

Dobijeni podaci iz OJT u Novom Pazaru pokazuju da je ovo tužilaštvo sastavilo 17% više predloga za produženje hitnih mera tokom vanrednog stanja nego u istom periodu prošle godine.

Podaci Osnovnog suda u Novom Pazaru

OS u Novom Pazaru dostavio je sledeće podatke:

- broj produženih hitnih mera zaštite od nasilja u porodici tokom vanrednog stanja iznosio je 27; nije bilo postupaka u kojima je hitna mera odbijena;
- broj produženih hitnih mera zaštite od nasilja u porodici tokom istog perioda 2019. godine iznosio je 22; nije bilo odbijenih mera hitne zaštite;
- broj produženih hitnih mera zaštite od nasilja u porodici u trećem posmatranom periodu (od početka 2020. do početka vanrednog stanja) bio je 31; tokom ovog perioda bila su dva postupka u kojima je hitna mera zaštite odbijena.
- **Pred ovim sudom u periodu tokom vanrednog stanja i u istom periodu godinu dana ranije nije bilo tužbi za zaštitu od nasilja u porodici.**

Podaci pokazuju da je OS u Novom Pazaru rešenjem produžio za 22.7% više hitnih mera zaštite tokom vanrednog stanja u odnosu na isti period godinu dana ranije.

Tokom vanrednog stanja	U istom periodu prethodne godine
PU Novi Pazar u svim prijavljenim slučajevima izrekla hitne mere zaštite, skoro isti broj kao 2019.	PU Novi Pazar u svim prijavljenim slučajevima izrekla hitne mere zaštite
Svega 17.3% krivičnih prijava PU Novi Pazar u odnosu na broj prijava događaja	33% krivičnih prijava PU Novi Pazar, u odnosu na broj prijava događaja
84% predloga za produženje hitnih mera sastavilo OJT u Novom Pazaru u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva	59% predloga za produženje hitnih mera sastavilo OJT u Novom Pazaru u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva
100% individualnih planova zaštite izradila GKS u Novom Pazaru u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva	100% individualnih planova zaštite izradila GKS u Novom Pazaru u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva
Svega 15.6% podnetih krivičnih prijava pred OJT u Novom Pazaru u odnosu na broj razmatranih slučajeva	17.9% podnetih krivičnih prijava pred OJT u Novom Pazaru u odnosu na broj razmatranih slučajeva
OS u Novom Pazaru u svim slučajevima produžio hitne mere zaštite prema ZSNP, i izrekao za 22.7% više produžetaka hitnih mera zaštite tokom vanrednog stanja u odnosu na isti period godinu dana ranije	OS u Novom Pazaru u svim slučajevima produžio hitne mere zaštite prema ZSNP

Tabela 6. Prikaz korišćenja pravnih mehanizama zaštite žrtava koje pružaju zakoni Republike Srbije, na teritoriji Opštine Novi Pazar

UŽICE

Podaci Policijske uprave u Užicu

Policijska uprava u Užicu ne raspolaže osnovnim traženim podatkom u okviru istraživanja – brojem poziva policiji radi zaštite od nasilja u porodici. Shodno tome, za ovaj grad nije moguće pratiti povećanje ili smanjenje broja prijava slučajeva nasilja u porodici tokom vanrednog stanja. Takođe, nije moguće analizirati u kojoj meri PU u Užicu izriče hitne mere zaštite u odnosu na ukupan broj prijava. Ono što je iz dobijenih podataka moguće analizirati jeste **znatno povećanje izrečenih hitnih mera tokom vanrednog stanja u odnosu na isti period prethodne godine – 44.6% povećanje**, i generalno povećanje izrečenih hitnih mera u prvih nekoliko meseci 2020. godine. PU u Užicu takođe nije dostavila podatak o broju prekršenih hitnih mera.

Kada je reč o broju podnetih krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici, najveći broj prijava bio je u periodu tokom vanrednog stanja: 1) 20 krivičnih prijava (82% više nego u istom periodu prethodne godine, i 11% više nego u periodu pre vanrednog stanja), 2) 11 krivičnih prijava, i 3) 18 krivičnih prijava. Trend malog broja krivičnih prijava u odnosu na broj prijavljenih slučajeva ili broj izrečenih hitnih mera zaštite nastavlja se i u slučaju Užica. Naime, **tokom vanrednog stanja PU u Užicu pokrenula je svega 15% krivičnih prijava sa elementima krivičnog dela nasilja u porodici u odnosu na ukupan broj izrečenih hitnih mera prema ZSNP-u.** U istom periodu 2019. godine taj procenat iznosi 11.9%, a u periodu pre vanrednog stanja PU u Užicu pokrenula je svega 10.8% krivičnih prijava poredeći sa ukupnim brojem izrečenih hitnih mera.

	Policijska uprava u Užicu (PU)	Primljene prijave slučajeva	Izrečene hitne mere (HM)	Osnovno javno tužilaštvo u Užicu (OJT)	Razmatrani slučajevi	Predlozi za produženje HM	Osnovni sud u Užicu (OS)	Rešenje o produženju HM	% produženja HM u odnosu na predloge
1. period - vanredno stanje	PUUE 1	Nepoznato	133	OJTUE 1	229	55	OSUE 1	55	100%
2. period - isti period godinu dana ranije	PUUE 2	Nepoznato	92	OJTUE 2	262	46	OSUE 2	47	102%
3. period - od početka godine do vanrednog stanja	PUUE 3	Nepoznato	166	OJTUE 3	482	60	OSUE 3	55	91.6%

Tabela 7. Tabelarni prikaz osnovnih podataka dobijenih od državnih organa na lokalnom nivou sa teritorije Grada Užice o primeni ZSNP

Podaci Osnovnog javnog tužilaštva u Užicu

Podaci iz OJT u Užicu pokazuju da je održan dovoljan broj sastanaka Grupe za koordinaciju i saradnju (GKS).

1) Tokom vanrednog stanja 9 sastanaka odnosno po tri sastanka Podgrupe za Grad Užice, Opštinu Čajetina i Opštinu Bajina Bašta sa ukupno razmatranih 229 slučajeva, od čega je **OJT u Užicu podnelo predloge za produženje hitnih mera zaštite u samo 55 slučajeva (24%)**. Međutim, GKS je **izradila individualne planove zaštite i podrške za sve razmatrane slučajeve, 229 (100%)**. Tokom vanrednog stanja podneto je **16 krivičnih prijava** što je za 25% manje od broja krivičnih prijava koje su evidentirane u PU u Užicu, i **svega 6.9% u poređenju sa brojem razmatranih slučajeva**.

2) U istom periodu godinu dana pre vanrednog stanja održano je takođe 9 sastanaka GKS, odnosno po tri sastanka za tri prethodno navedene Podgrupe, a ukupno 262 razmatrana slučaja. Od tog broja OJT u Užicu podnelo je predloge za produženje hitnih mera u samo 47 slučajeva (17.9%). Ali, GKS je izradila individualne planove zaštite i podrške za sve razmatrane slučajeve, 262 (100%). U ovom periodu OJT u Užicu podnelo je 30 krivičnih prijava što u ovom slučaju predstavlja za 66.6% više od broja krivičnih prijava podnetih od strane PU u Užicu, ali svega 11.4% u poređenju sa brojem razmatranih slučajeva.

3) U periodu od početka 2020. do početka vanrednog stanja OJT u Užicu održalo je čak 18 sastanaka GKS-a i to po šest sastanaka za tri iznad navedene Podgrupe, sa ukupno 482 razmatrana slučaja. Međutim, OJT u Užicu je podnelo predloge za produženje hitnih mera zaštite u samo 60 slučajeva (12.9%). Podatak koji je vredan pažnje, kao i u prethodno posmatrana dva perioda, jeste činjenica da je OJT u Užicu uspeo da izradi individualne planove zaštite i podrške u svih 482 slučaja što predstavlja 100% pozitivnog učinka. U ovom periodu OJT u Užicu podnelo je 38 krivičnih prijava (111% više od broja krivičnih prijava podnetih od strane PU u istom period), ali svega 8.2% od broja razmatranih slučajeva.

Podaci pokazuju da je OJT u Užicu sastavilo 19.5% više predloga za produženje hitnih mera tokom vanrednog stanja nego u istom periodu prethodne godine, i za 8% manje nego u sličnom periodu pre vanrednog stanja. Osim toga, upadljiva je velika razlika u broju razmatranih slučajeva i znatno manjem broju izrečenih hitnih mera.

Podaci Osnovnog suda u Užicu

OS u Užicu dostavio je sledeće podatke:

- broj produženih hitnih mera zaštite od nasilja u porodici tokom vanrednog stanja iznosio je 55 (bez odbijenih), u istom periodu prethodne godine bio je 47 (odbijena 2 predloga), a za period pre vanrednog stanja bilo je 55 produženih hitnih mera (odbijena 2 predloga);
- nije bilo tužbi za zaštitu od nasilja u porodici u parnici u periodu vanrednog stanja, i u istom periodu 2019. godine bile su 2 tužbe.

Podaci pokazuju da je **OS u Užicu tokom vanrednog stanja rešenjem produžio 17% više hitnih mera nego u istom periodu godinu dana ranije**, i izrekao isti broj produženja hitnih mera tokom vanrednog stanja kao i u periodu pre vanrednog stanja, a od početka 2020. godine. Broj tužbi za zaštitu od nasilja u porodici u parnici bio je 0 tokom vanrednog stanja, međutim ni godinu dana ranije broj tužbi nije bio znatno veći – svega dve tužbe.

Tokom vanrednog stanja	U istom periodu prethodne godine
<i>Nema podataka za poređenje prijava i izrečenih hitnih mera zaštite, ali postoji povećanje od 44.5% izrečenih hitnih mera tokom vanrednog stanja u odnosu na isti period prethodne godine</i>	<i>Nema podataka za poređenje broja prijava i izrečenih hitnih mera zaštite</i>
Svega 15% krivičnih prijava PU Užice u odnosu na broj izrečenih hitnih mera	Svega 12% krivičnih prijava PU Užice u odnosu na broj izrečenih hitnih mera
Svega 24% predloga za produženje hitnih mera sastavilo OJT u Užicu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva	Svega 18% predloga za produženje hitnih mera sastavilo OJT u Užicu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva
100% individualnih planova zaštite izradila GKS u Užicu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva	100% individualnih planova zaštite izradila GKS u Užicu u odnosu na ukupan broj razmatranih slučajeva
Svega 6.9% podnetih krivičnih prijava pred OJT u Užicu u odnosu na broj razmatranih slučajeva	Svega 11.4% podnetih krivičnih prijava pred OJT u Užicu u odnosu na broj razmatranih slučajeva
OS u Užicu u 100% slučajeva produžio hitne mere zaštite prema ZSNP, i produžio 17% više hitnih mera nego u istom periodu godinu dana ranije	OS u Užicu u 102% slučajeva produžio hitne mere zaštite prema ZSNP

Tabela 8. Prikaz korišćenja pravnih mehanizama zaštite žrtava koje pružaju zakoni Republike Srbije, na teritoriji Grada Užica

ZAKLUČCI

Analizom i poređenjem podataka dobijenih od institucija nadležnih za sprovođenje Zakona o sprečavanju nasilja u porodici u Kraljevu, Kragujevcu, Novom Pazaru i Užicu ističu se glavni zaključci, a ispod su navedeni taksativno.

1. Tokom vanrednog stanja (15. mart – 6. maj 2020. godine) smanjio se broj prijava nasilja u porodici Policijskim upravama u proseku za 13.5% u odnosu na isti periodu godinu dana ranije. Ovo smanjenje treba posmatrati kao značajno jer je od početka 2020. do uvođenja vanrednog stanja primećeno povećanje broja prijava u proseku za 15% (u odnosu na posmatrani period 2019. godine). Generalno, povećanje broja prijava policiji očekivano je tokom svake nove godine primene zakona, a kao rezultat kampanja koje upućuju na važnost prijave nasilja u porodici. Međutim, povećanje broja prijava policiji (široj zemlji) registrovano je samo početkom 2020. dok je trend smanjenog broja poziva počeo tokom vanrednog stanja i produžio se do kraja 2020. godine, sa razlikom koja je posebno upadljiva tokom druge polovine 2020. godine (VDS, 2021. str. 21⁹). Poređenja radi, i SOS službe koje rade u okviru Mreže Žene protiv nasilja u Srbiji zabeležile su smanjeni broj poziva tokom 2020. godine (ibid.).
2. Značajna razlika u broju prijava policiji, a posledično i u broju izrečenih hitnih mera zaštite od strane policije, ističe se slučaju Novog Pazara. Poredeći sa gradovima slične veličine, Kraljevom i Užicom, Novi Pazar ima za najmanje 50% manje prijava slučajeva nasilja u porodici. Takođe, kada je u pitanju izricanje hitnih mera zaštite od nasilja u porodici, policija u Užicu je za čak 140% u prednosti u odnosu na policiju u Novom Pazaru.
3. Policijske uprave u većini prijavljenih slučajeva izriču hitne mere zaštite od nasilja u porodici, u sva četiri grada.
4. Osim u Kraljevu gde je zabeleženo smanjenje izrečenih hitnih mera tokom vanrednog stanja, u ostalim gradovima situacija je ili nepromenjena (Novi Pazar) ili je policija izricala više hitnih mera tokom vanrednog stanja u odnosu na isti period 2019. godine (Kragujevac i Užice).
5. Međutim, evidentan je drastično mali broj krivičnih prijava za nasilje u porodici od strane policije, što se nije promenilo tokom vanrednog stanja. U proseku, policijske uprave evidentiraju svega 13% krivičnih prijava u odnosu na broj prijava događaja nasilja u porodici. Pri tome je u Kraljevu najniži prosek od 5.5%, a u Novom Pazaru najviši od 25%.
6. Nakon što slučajevi nasilja u porodici dospeju u tužilaštvo, broj predloga za produženje hitnih mera, koje prema Zakonu o sprečavanju nasilja u porodici mogu trajati do 30 dana, uglavnom značajno pada. Naime, na 100 slučajeva nasilja u porodici u Užicu i Kraljevu tužilaštvo podnese predlog za produženje mera zaštite za svega 40 slučajeva (nema razlike tokom vanrednog stanja). U Novom Pazaru je to nešto više od 70% u proseku, pri čemu je tokom vanrednog stanja taj nivo bio iznad proseka – 84%. Podaci dobijeni iz Kragujevca upućuju na to da tužilaštvo u Kragujevcu podnese u proseku i po 1.5 do 2 predloga za produženje mera zaštite po jednom razmatranom slučaju (zbog čega je ove podatke potrebno dodatno proveriti).
7. Kao i u slučaju policije, evidentan je drastično mali broj podnetih krivičnih prijava pred tužilaštvom u odnosu na broj razmatranih slučajeva. Tužilaštvo će na svakih 100 razmatranih slučajeva nasilja u porodici evidentirati svega 17 krivičnih prijava (što bi trebalo biti način dugoročne zaštite žrtava) – nema značajne prosečne razlike tokom vanrednog stanja. Međutim, u slučaju Kraljeva i Kragujevca

---

⁹ VDS – Viktimološko društvo Srbije, maj 2021. “Postupanje nadležnih institucija i službi za suzbijanje nasilja u porodici u Republici Srbiji tokom Covid-19 epidemije, posebno u periodu vanrednog stanja” dostupno na <https://www.fenomena.org/s/SOSprotivNasilja-Istrazivanje-o-radu-institucija-tokom-Covid-19-vanrednog-stanja-VDS-Maj-2021.pdf>

- postoji značajna razlika – u Kraljevu je podneto svega 4.75% krivičnih prijava za krivično delo nasilje u porodici, dok tužilaštvo u Kragujevcu evidentira najveći broj ovih prijava poredeći sva četiri posmatrana grada, nešto ispod 30% (i tokom vanrednog stanja i godinu dana ranije). Najniži procenat podnetih krivičnih prijava pred tužilaštvom bio je u Kraljevu tokom vanrednog stanja – svega 1.8%.
8. Individualni planovi zaštite i podrške još jedna su mera u pravcu dugoročne zaštite žrtava nasilja. Tokom vanrednog stanja nije primećen pad u izradi individualnih planova zaštite u sva četiri grada (u Kragujevcu postoji povećanje). Međutim, poredeći gradove, uočava se značajna razlika u učinkovitosti tužilaštava. Naime, prema dobijenim podacima, Novi Pazar i Užice uspeju da pripreme individualne planove zaštite i podrške za sve slučajeve koje tužilaštvo i Grupa za koordinaciju i saradnju razmatraju. Kao što je iznad naglašeno, između ova dva grada primetna je drastična razlika u broju razmatranih slučajeva – u proseku 35 u Novom Pazaru, dok je u Užicu bilo oko 245 slučajeva, iako Novi Pazar ima veći broj stanovnika od Užica. Kragujevac je tokom vanrednog stanja pripremao više planova zaštite i podrške za žrtve nasilja (85% u odnosu na broj razmatranih slučajeva) nego godinu dana ranije – 37%, dok žrtve nasilja u Kraljevu dobiju ovu vrstu podrške u ubedljivo najnižem broju – tokom vanrednog stanja svega 13 na 100 žrtava imalo je izrađene planove zaštite, i 17% žrtava u istom periodu 2019. godine.
  9. Podaci pokazuju da je veća efektivnost grupa za koordinaciju i saradnju (GKS) bila u slučajevima kada su tužilaštva imala kapaciteta za održavanje većeg broja sastanaka sa što manjim brojem razmatranih slučajeva po sastanku. Naime, u Kraljevu gde je efektivnost GKS bila najniža po pitanju izrade individualnih planova zaštite (15% u proseku) broj sastanaka je bio vrlo mali tokom vanrednog stanja sa jako velikim brojem razmatranih slučajeva (zabeleženo je i do 77 slučajeva na jednom sastanku tokom vanrednog stanja, a oko 30 slučajeva po sastanku u proseku). Dodatno, slučaj Kragujevca pokazuje da je 85% efektivnost bila tokom vanrednog stanja kada je razmatran manji broj slučajeva (15 u proseku) po sastanku. Primer Novog Pazara potvrđuje da je 100% efektivnost GKS moguća u smislu izrade individualnih planova zaštite kada se još manji broj slučajeva razmatra po sastanku (5-6 slučajeva u proseku). Iz ove pravilnosti iskače GKS u Užicu koja ima 100% efektivnosti u izradi individualnih planova zaštite sa prosekom od 27 razmatranih slučajeva po sastanku.
  10. Na kraju, osnovni sud u sva četiri grada u većini slučajeva, a prema predlogu tužilaštva, donosi rešenje o produženju hitnih mera zaštite žrtava nasilja koje mogu trajati do trideset dana, pri čemu nije bilo značajne razlike u postupanju sudova u prvom i drugom posmatranom periodu – zabeleženo je prosečno smanjenje od 4%. Prema tome, moguće je zaključiti da osnovni sudovi u posmatranim gradovima imaju dovoljno kapaciteta za broj predmeta nasilja u porodici koji im dostavlja tužilaštvo. Međutim, treba imati u vidu da u situaciji povećanog broja slučajeva postoji mogućnost da sudovi, sa sadašnjim kapacitetima, neće biti u mogućnosti da primenjuju zakon u zdatim rokovima.

PREPORUKE

Generalne preporuke

Međunarodne i evropske organizacije, kao što su Ujedinjene nacije ili agencije Evropske unije, prikupljaju podatke i objavljuju analize i preporuke za mere i akcije koje bi vlade zemalja i institucije javne uprave trebalo da sprovedu tokom i nakon Covid-19 epidemije u cilju suzbijanja nasilja nad ženama. Institucije koje se u Republici Srbiji bave suzbijanjem nasilja i zaštitom žrtava nasilja spadaju u centralizovane institucije, i u tom smislu navedene preporuke koje se odnose na republički nivo jesu validne preporuke koje mogu imati efekta na lokalnom nivou. Grupe saveta mogu se svrstati u sledeće:

- a) Niz mera koje bi trebalo da sprovede vlada ili vladine agencije na republičkom nivou kao što su izdvajanje sredstava i resursa i uspostavljanje akcionog plana kao odgovor na nasilje u porodici tokom Covid-19 epidemije, podrška i ojačavanje već postojećih usluga za žene, povećanje kapaciteta odgovora policije i pravosuđa tokom Covid-19 epidemije, na primer kroz hitne obuke službenika/ca ili razmene dobrih praksi sa kolegama/inicama iz inostranstva¹⁰.
- b) Finansiranje i omogućavanje potpunog i stalnog pristupa osnovnim uslugama za suzbijanje nasilja u porodici, kao što su usluge koje pružaju ženske nevladine organizacije za podršku ženama koje su preživele nasilje, obezbeđujući da budu stalno dostupne tokom epidemije¹¹. U skladu sa ovom preporukom, na lokalnom nivou ključno je uključivanje specijalizovanih ženskih organizacija i medicinskih službi u rad grupe za koordinaciju i saradnju kojim koordiniše tužilaštvo, kako ZSNP i omogućava.
- c) Prikupljanje podataka i organizovanje istraživanja koja se odnose na razumevanje faktora rizika, dostupnost usluga i odgovora institucija, odnosno zaštite žrtava koja postoji u praksi tokom epidemije¹².
- d) Podizanje svesnosti o povećanju rizika od nasilja u porodici tokom izolacije, "kao što su saopštenja za medije, kampanje na televiziji, radiju i društvenim mrežama sa ciljem da opšta javnost postane svesna povećanog rizika od nasilja nad ženama i devojkama tokom pandemije i što veće širenje informacija o mestima gde žrtve mogu dobiti pomoć"¹³.

Specifične preporuke

Dobijeni kvantitativni podaci uglavnom su omogućili dosledne zaključke, uz nekoliko izuzetaka, nejasnoća ili nedostajućih informacija. Međutim, radi dobijanja detaljnih i brzo primenljivih preporuka, ali i preporuka čija bi primena dala dugoročne rezultate, bilo bi važno predstaviti dobijene podatke nadležnim institucijama i sa nadležnim službenicima/ama se konsultovati oko koraka koje je moguće sprovesti u pravcu unapređenja rada institucija.

Dosadašnja analiza podataka i zaključci upućuju na nekoliko specifičnih preporuka i odnose se na:

---

¹⁰ <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/series-evaw-covid-19-briefs>

¹¹ <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/vaw-covid-19/en/>

¹² <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/04/issue-brief-violence-against-women-and-girls-data-collection-during-covid-19>

¹³ <https://rm.coe.int/declaration-committee-of-the-parties-to-ic-covid-16809e33c6>

- povećanje broja kampanja i redovnih informacija kojima bi se javnost informisala o merama koje mogu očekivati od nadležnih institucija kada prijave nasilje (a posebno o novinama koje je doneo Zakon o sprečavanju nasilja u porodici) i o neophodnosti prijave policiji svakog čina nasilja; ova preporuka posebno važi za sredine sa manjim brojem prijava, kao što je Novi Pazar;
- aktivno učešće policijskih službenika/ca u informativnim kampanjama, kao i službenika/ca ostalih nadležnih institucija – na primer, kroz redovna saopštenja za javnost, razgovore na lokalnim i nacionalnim TV i radio stanicama, pripremu i podelu informativnih letaka, učešće u kampanjama na društvenim mrežama koje organizuju nevladine organizacije, i drugo;
- u slučaju uvođenja novih mera za suzbijanje korona virusa, važno je intenzivirati informativnu kampanju u svakoj lokalnoj sredini tokom i nakon trajanja mera prevencije;
- povećanje kapaciteta u tužilaštvima, a posebno broja službenika/ca koji će dobiti nadležnost administriranja slučajeva nasilja u porodici; prednost bi trebalo dati osnovnim javnim tužilaštvima koja održavaju nedovoljan broj sastanaka Grupa za koordinaciju i saradnju i/ili razmatraju veliki broj slučajeva tokom jednog sastanka ove grupe;
- dodatne specijalističke obuke za tužilaštvo, i inspektore/ke policijskih uprava, a posebno u pogledu nulte tolerancije na nasilje u porodici, unapređenja procesa prikupljanja dokaza u slučajevima nasilja u porodici, unapređenja metoda intervjuisanja žrtava nasilja, sprečavanje sekundarne viktimizacije žrtava, unapređenja procesa izrade individualnih planova zaštite i podrške, sprovođenja plana praćenja i procene delotvornosti planiranih i preduzetih mera u svakom individualnom planu zaštite i podrške, i drugo; obuke mogu uključivati razmenu iskustava i prenos dobre prakse koja postoji u zemlji i inostranstvu;
- nabavka tehničke opreme koja će omogućiti bržu obradu podataka, vođenje slučajeva i uključivanje žrtava nasilja u izradu individualnih planova zaštite i podrške; obezbeđivanje opreme i obuke za korišćenje opreme za rad *online* za službenike/ce nadležnih institucija;
- organizovanje spoljne kvalitativne evaluacije individualnih planova zaštite i podrške i drugih elemenata primene zakona, odnosno procenu njihovog uticaja na život i bezbednost žrtava nasilja;
- redovno sprovođenje kvalitativne procene efekta i delotvornosti primene zakona u slučajevima nasilja u porodici; podatke je važno javno objavljivati.